

LA ROQUETA

SETMANARI INDEPENDENT

DEFENSOR DELS INTERESSOS GENERALS DE MENORCA

Redacció y Administració: GRACIA, 109

Quatre paraules

No direm mes për començar, sino qu' una gran benevolence ben carinyosa vers un regionalisme pur, deslindat de tota mala interpretació que desdiria des sentiments de noble patriotisme espanyol, mus fa surtir a la Palestra, decidits a fer obra regional, o sia: mirar sempre p r ses possibles prosperidats de Menorca.

Res de programa per endevant detallarem ara per ara aquí: Sa nostra tasca 'l definirá ben expressiu, y 's nostros llegidors el podran jutjar ab sa mes complerta independència.

A tots es menorquins en general y habitants particularment de s' illa, lis endressam sa nostra mes coral salutació.

Y a sa premsa de tot arreu també.

Definició

S' empresa qui s' ha proposat editar aquest setmanari, ja hagué de coneixer per endevant certs criteris particulars gens partidaris de que LA ROQUETA fos redactada en menorquí, aconsehant-mós defugirnè des nostro dialecte com a basse de redacció, perque son pocs es mahonesos qui 'l sà-pien lletgir y no atrauria interés LA ROQUETA.

Y tot sentint assò pensavem ab disgust que 's catalá té aquí la mar de partidaris y lectors (1)...

(1) Fent referencia a s' escritor catalá Josep M.ª Arnau, ab motiu d' un homenatge que se li ha fet fa poc a Arenys de Mar, ha dit un d' s cronistes de sa festa lo sigüent: *Aquest autor que t' a la ratlla de vuitanta anys, es encara testimoni d' aquells dies que l' escriure en catalá era vist ab menyspreu adhuc pels mateixos fills de Catalunya. L' educació, les costums, la emulació professional, portaven aleshores a l' escriptor a produir les seves obres en llengua enmatllada...*

Y assò vol dir que 's refractaris d' aquells dies van ser vençuts pès gran valor de s' obra literaria que avuy mus mostre Catalunya y fins l' admira el mon civilizat.

S' objete inicial de que LA ROQUETA fos escrita en menorquí, no va ser altre que 's gros desitg de fomentar—separat de sa seva missió periodística ja indicada en altre lloc—sa práctica d' escriure y lletgir es dialecte que diariament parlam ets insulars de Menorca. Perque si 'l parlam, es just que l' escriguém, y si l' escrivim ¿perquè no lletgir-lo? (1).

No poden ser d' aquesta terra, ni estimarlò may, aquells qui resten importancia a tot o casi tot lo de canostra y en camvi 's desfan per lo de fora. Demostren que formam un poble mort, un poble que no viu més que d' elements extranys, de quins en feim mestost un ús desmesurat, fent-mós mes pobres de lo que som realment.

Y no volem dir ab assò, qu' haigem de despreciar ets aires forasters. Sempre convenen. Però tot en aquest mon te límit, y es cas que ho demostrém així.

N' obstant, y desitjosos de complaurer a tot-hom, LA ROQUETA surt a sa llum baix dos aspectes d' expressió *lingüística*: menorquina y castellana.

Que tot té arranjo, y parland s' entenen, y caminand s' hi acosten.

Modifiquèm es valors

Si analizam s' origen de sa nostra raça, primitivament forjada 's pot dir ab energies d' altres races ben ferrénys, haurem de confessar que 's menorquins d' avuy som de una pasta ben distinta y que mus hem deixat endur de certa influen-

(1) En es llibre «Compendio de Geografia é Historia de Menorca» diu n' Hernández Sanz: *Hasta principios del siglo XIX fué el menorquin la lengua oficial usada en esta isla.*

En la correspondencia particular subsistió por más tiempo, ya que de mediados del pasado siglo conocemos muchos documentos íntimos escritos en nuestra lengua.

cia, misteriosa bonibé, vers es *dolce far niente* d' una bondat excessiva, a voltes massa, si 's repara ja que durmim quan hauriem d' estar ben desperts.

Enhorabona que 's clima hey fa molt en sa nostra manera de ser actual; però no es raho aquesta pèr que visquém tan tranquils y despreocupats per ses nostres coses, y mentres uns extranys mus miren ab un lente, noltros semble que badam al cel: no 'n feim generalment cap cas.

¿Perquè idò, a ses nostres virtuts d' hospitalaris, de nobleza de cor ben demostrada, de intuició cultural que ja voldrien tenir altres regions de mes importancia que Menorca, no hi agermanam un petit d' activitat y d' interés per tot lo nostro, industrial, comercial y intelectualment?

Entre lo que tenim de bo, un fet dolent mus retrata; y és: que mus solem cansar de moltes coses. Posats a parlar clar, hi ha molt que fer pèr que Menorca pugui passar per regió adelantada. De ses bones qualidats pèr poderhó ser, no n' hem fet mes qu' un ús aparatós y boni sempre hem semblat cosa, però no mes que semblar cosa. Y assò mus ha perdut, mus ha fet falsos, fins en es punt que deiem antes: de cansarmós de casi tot.

Si, bons menorquins: Menorca está bastant atrassada. Menorca conta ab UN SETANTA PER CENT DE POBLACIÓ QUI NO SAB LLETGIR Y ESCRIBIR. Mahó sa capital, tenint un bon nombre de centros de vulgarizació instructiva, conta encara ab una dolorosa cifra d' analfabets.

Y es ben precís que a n' es pa li diguém pa y no un' altre cosa; que modifiquém tots es valors fent obra patria, si volem donarlí a Menorca noves orientacions, ses que necessita pèr que no sigui mes sa víctima indefensa de certes misericordies de duptosa bona intenció.

Y prou per avuy.

R. LAFIOR.

Hay que hacer algo

Un nuevo invento.— Una preocupación y una duda. — Sistema absorbente.—Decrecimiento industrial.—La emigración no es un problema.—Proposición incidental.—Hay que hacer algo.

Hace tiempo que se habla del invento de una máquina de hacer malla para monederos, invento que ha venido a poner en alarma a los industriales de Menorca en este ramo.

Ignoro si está en vigor el aparato consabido. Pero conviene poner en este asunto de capital interés los puntos sobre las íes, ya que no son momentos los actuales de aguardar mano sobre mano lo que podrá ocurrir.

Es fácil de comprender que la industria de monederos en Menorca, que todavía dá de comer a una porción de obreros de ambos sexos, desaparecería casi totalmente.

Poco más o menos igual suerte va a caberle al ramo de calzado, que es la industria en esta isla de más empuje hoy, si como sabemos va plagándose la península de nuevas fábricas de calzado con maquinaria general, según los modernos adelantos, y que cobran vertiginosamente terreno al calzado de manufactura. Tenemos noticias exactas de que son 60 en número las nuevas fábricas que están montándose al presente en distintas plazas del Continente; y como hay que suponer que dentro de dos años, o poco más, esas 60 fábricas irán multiplicándose hasta llegar a un centenar, es segurísimo que Menorca habrá de resentirse de esa pléyade de empresas industriales con su sistema absorbente, y la fabricación de calzado quedará reducida a cero entre nosotros, poco más o menos.

Desapareció nuestro esplendor comercial en el ramo de calzado, al perder España los mercados de Ultramar. Desapareció nuestra única fábrica de tejidos, por el intrincado problema de los algodones. Desapareció la Anglo Española, y todos sabemos por qué.

Y como no pongamos un pronto y eficaz remedio a las dos industrias que aún nos quedan, vamos irremisiblemente a verlas morir, por falta de ambiente y de medios conque sostenerlas decorosamente.

Porque esto se va...

La emigración no es un problema, sino una válvula abierta a la esperanza de un remedio, casi siempre peor que el propio mal.

Hay que fijarse, obreros que me leáis, comerciantes que me interpretéis, que la actual situación de Menorca es precaria. Quien así no lo comprende, ni lo haya observado, no sabe en donde se encuentra.

UN OBRERO.

(Concluid.)

A poble que vas...

Quando vayas en el carro de otro, canta su cantar.

(Proverbio árabe)

Cunvidat a escriurer colque cosa per' es primer nombre de LA ROQUETA, estava sense sebrer qué dir, quand va caure per casualdat a ses meves mans un diari de Barcelona, y allá vaig llegir lo sigüent:

"En el Gobierno civil ha sido entregada a la prensa la siguiente nota oficiosa:

El señor Gobernador, estimando que sería de inutilidad recíproca entre el público y la policía, el que ésta entienda el catalán y llegue a traducirlo y hablarlo, y además de este modo se ha de ir compenetrando más dicho organismo con el vecindario, ha dispuesto: que tanto los funcionarios del cuerpo de vigilancia como los de seguridad, acudan, por ahora bisemanalmente y repartidos en secciones, según lo permitan las necesidades del servicio, a las clases que les darán inspectores y agentes oficiales que en la actualidad ya lo hablan.

Para la práctica de la traducción empezarán por leer las resenas de los sucesos publicados en los periódicos escritos en catalán, a fin de aprender primeramente cuanto se relacione con los hechos en que interviene el diario, sin perjuicio de emplear también libros escogidos para el más fácil y pronto resultado que desee el señor Portela."

A n' assò se li diu pusa è en rahó, y no lu que fan certes persones qui, porque han nascut en regió distinta de sa nostra y accidents de sa

vida els han duit aquí, vuidrién ubligarmós a que rallassin com ells.

Som espanyols antes que tot, y ès molt just que quand mus hem de dirigir a n'es poders públichs hu faixèm en sa llengu oficial y que quand es qui té certa ilustració tengui conversa ab un castellá li ralli 's seu idioma; però mai se deu haver de permetrer que s'ubligui a ne qui careix d'aquesta ilustració que faixi lu que no pot.

Son molts es mals qu'assò du, ja que son varries ses persones qui s'presentarién devant s'autoridat denunciant un fet o s'altre, o en tò de consulta, y no hu fan per sa pò de no sabrès expressar; cosa que no succehiria si tots es governadors fessin com es de Barcelona.

A Melilla 's Guvern ha establert escoles d'espanyol, porque 's morus aprenguin a tenir relacions ab noltrus; però també n' ha obertes d'árabe porque noltrus aprenguem a tenir relacions ab ells; y es natural que una nació que se cumpon de distintas regions que tenen diferenta parla, proçuri que 's qui han de regir aquelles regions entenguin al menus ets seus subordinats.

Es presupost el paga tot es país, petits y grosus; y per tant, ès natural que 's qui paga sigui ben servit.

MARTÍ GORNÉS.

(Acabaré.)

Descentralizació balear

Des projecte de lley sobre aquest tema, presentat a ne 's Congrés pès nostro representant en Corts, mus proposam parlarnè detengudament en una sèrie d' articles que vindrán a reflexar tot lo grandios des projecte y sa seva gran bondat.

De moment felicitem de cor al senyor Llansó, porque, per demunt de tota mira política, ha sabut fer glatir dolcement ses ansies des bons balears, qui han vist en ell un carinyós y molt noble geste de patriotisme insular.

Si suspicacies sistemàtiques tratassin d'entèrbolir aquest problema tan agradós, LA ROQUETA no hi pensarà gens en ferlès públiques, y fins, senyalará noms s' importa.

Abans que tot, LA ROQUETA es regional.

Perseguint un ideal

¡Endavant! Ja era hora y tot arriba. Feya temps que sentiém sa necessitat d' una Prempsa independenta, que tirant a un recó tot assò que se 'n diu política, es dedicás a estudiar tots aquells problemes socials qui afecten a sa vida de sa nostra regió. Poc a poc va resurgint sa idea de 's nostro amor patri, degut a recorts y afectes que no podrien borrar-se mai. Ses fieres, privades d' un coneixement superior, sols per instint defensen sa "guarida" que 'ls hi serveix de llar... No té d' esser s' homo, privilegiat per la mare Natureza, menos que ses demés especies de la Creació.... ¡Endavant sempre!, faguèm un esforç pèr treurer a Menorca de s' abatiment a que, per indolencia, se la té somesa; y avuy ab un projecte, demá ab un altre, feixem feyna noble y gran y lograrem que se mus admirí y respecti degudament. Anem senyalant defectes de organització, perque una volta vits en tots es seus detalls poguem remediarlós, emprenent sa tasca que mus redimeixi.

No desmayém. Es crit de regionalisme ha repercutit ja d' una vegada en distints punts de sa nostra roqueta. Aprofitém aquest moment pèr fer desaparèixer esprors de tota casta que mus afecten d' allò mes, glorificant sa nostra parla y duquentlè per camins d' un bell amor dialectal.

Sia Menorca digna de sa seva brillante historia, y no per mantenirlé 'n olvid en mitx de sa desmoralizadora indiferencia per ses coses propies.

JAUME ROSSELLÓ.

SINGLOTS

No perque sia pobre un — que prou desgracia és — hem de teparlí sa boca ab desprecios y vergonyes. Tothom té dret a dir lo que sent, defensant o impugnant qualsevol cosa de pública fiscalizació.

Si se dihuen o fan disbarats, fayém compèndrer que s' han dit o que s' han fet, sia a ne qui sia; y així s' evitaràn certs *monopolios* consejés y *opinionistes*, que tendeixen a que bona part des

poble no mes pensi y solament rahoni a mesura des desitjos de determinats caps-pares.

Es presupuestos que pèr l' any que ve ha presentat sa comissió d' Hizenda des nostro Municipi, son teme de fortes discussions en re's ciudadans.

Tenen molt de joc....

Noltros pensam parlarnè, y procurarem ferhó donant imparcials sa nostra opinió modesta.

A sa surtida de s' Ajuntament:

— ¡Què me 'n deis, mestre, de ses sessions consistoriales?

— Que res: que s' hi fa *política refinada* y que tot és música, menos lo de demanar diners.

— Però 's públic hey xala molt.

— Està clar. Boni totes ses sessions solen ser comedies ab salsa de sainete....

¡Y qui no riu, a pesar de tot?

Per conducto autorizat, sabem que ses festes de San Jaume a Villa-Cárlos serán solemnizadas l' any que ve ab una movilizació de trenvies elèctrics, es quals faràn es servici de conducció de passatjers entre Mahó y es citat poble.

Serán punts de surtida y arribada, sa plaça de s' Arravaleta d' aquí y es plà d' entrada des passeig de Santa Agueda d' allà, passeig que serà transformat en terraça d' un gran balneari vilacarlí en projecte.

¡Molt be, y endavant! Assò mereixerà aplauso de tothom qui s' estimi es progrés.

Ja ho diu un refrany castellá: *E movimiento se demuestra andando.*

S' Ajuntament ha nomyat ja sa comissió de festes pèr formà 's programa de ses que 's poble de Mahó ha de celebrar er la Mare de Deu de Gracia d' enguany.

Es concejals encaregats semble que tenen es propòsit de que si lluhides.

Veurem que nus donaràn nou, y que valgui la pena, y est'a s'altura de sa capital de s' illa.